

Asia: VN/34874/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kuntalain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne kuntien varautumisen yleistä ohjausta ja seuranta koskevasta muutosehdotuksesta (10 §)

On tärkeää varmistaa valtionhallinnossa, että kunnissa ja kuntien konserneissa (ml. sidosyksiköt) on olemassa varautumiseen liittyvät suunnitelmat, joiden tekemiseen alansa ammattilaiset ovat osallistuneet (eli ruokapalvelujen osalta ruokapalveluammattilaiset).

Suunnitelmien tekemisen lisäksi varautumisen veloituksia tulee harjoitella työyksiköissä. Varautumiseen liittyvä valtiovarainministeriön koordinaatorooli vaikuttaa kannatettavalta, mikäli sen avulla voidaan edistää varautumisen suunnittelua ja harjoittelua.

Koordinaatiossa tulisi kiinnittää huomioita siihen, että kunnilla ja hyvinvointialueilla on sidosyksiköitä, jotka toteuttavat muun muassa ruokapalveluja. Ruokapalveluissa on sosiaalihuoltolain, varhaiskasvatuslain ja opetuslain veloitteet, joiden perusteella ruokapalveluja tulee toteuttaa normaaliolojen ja häiriötilanteiden lisäksi poikkeusoloissa. Esitetyn koordinaation tulisi edistää varautumisen suunnittelun ja harjoittelun lisäksi kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyötä.

Näkemyksenne vaikuttamistoimielinten aloiteoikeutta ja vanhusneuvoston nimeämistä koskevista muutosehdotuksista (26-28 §)

-

Näkemyksenne konserniohjetta koskevasta muutosehdotuksesta (47 §)

Kuntien konserniohjeeseen liittyvät pykäläehdotukset (47§) ovat kannatettavia, mutta ne vaativat täydennystä. Lakiehdotuksessa tulisi mainita hyvinvointialueen ja kunnan veloitteet tehdä yhteistyötä varautumisessa.

Lakiesityksen perustelussa todetaan, että käytännössä kuntien tytäryhteisöt tuottavat erilaisia palveluita, joiden jatkuvuuden turvaaminen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa voi olla edellytyksenä koko konsernin toiminnan jatkuvuudelle. Konsernin toiminnan kannalta kriittisiä palveluita ovat tosiaan esimerkiksi kuntien omistamien jäte-, vesihuolto- tai energiayhtiöiden tuottamat palvelut sekä tytäryhteisöiden tuottamat erilaiset tukipalvelut, kuten siivous-, kiinteistönhuolto- ja ruokapalvelut ja myös taloushallintopalvelut.

Arvostamme, että palvelujen toteuttamisessa tarvittavien tukipalvelujen merkityksestä muistutetaan. Siitä on hyvä muistuttaa säännöllisesti.

Näkemyksenne kirjanpitoa ja toimintakertomusta koskevista muutosehdotuksista (112 ja 115 §)

-

Näkemyksenne esitysluonnoksen vaikutusarvioinneista

Vaikutusten arvioinnissa ei ole tietoja, millaiset esityksen vaikutukset ovat kuntien ja sidosyksiköiden henkilöstöön. Esityksellä on vaikutuksia näissä organisaatioissa työskenteleviin työntekijöihin, joten henkilöstövaikutusten arviointia tulisi täydentää. Riittävällä henkilöstövaikutusten arvioinnilla voidaan edistää tytäryhteisöiden varautumisen tehostamista, johon viitataan lakiesityksessä.

Kuntien ja sidosyksiköiden henkilöstövaikutusten arvioinnilla on merkitystä, jotta varautumisen harjoitteluun työyksiköissä ja organisaatioissa osataan varata resursseja. Harjoittelulla valmistaudutaan tositilanteisiin, joten harjoitteluja tarvitaan häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa toimimisen onnistumiseksi. Harjoittelun varmistamisella on vaikutuksia palveluihin ja talouteen, joten asia pitäisi huomioida myös palvelujen ja talouden arvioinneissa. Tytäryhteisöjen mahdollisuus tehostaa varautumista ja siten varmistaa palveluidensa häiriötön jatkuvuus normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa edellyttää asian huomioimista kuntapäätöksenteossa.

Esityksen arvioidaan jossain määrin lisäävän valtiovarainministeriön henkilöstön työtehtäviä. Työmäärää lisääisi erityisesti kuntien varautumisen yleiseen ohjaukseen liittyvät tehtävät, kuten kunnille suunnattujen ohjauskirjeiden valmistelu sekä niihin liittyvä tiedottaminen. Vaikutus työmäärään vaihtelisi riippuen siitä, kuinka usein ja minkä sisältöiselle ohjaukselle kulloinkin olisi tarve. Sen sijaan varautumisen seurannan ei arvioida merkittävästi lisäävän henkilöstön työmäärää, koska ministeriössä on jo nykyisen lain nojalla seurattu kuntien varautumista ja hoidettu siihen liittyviä tehtäviä.

Muut huomionne esitysluonnoksesta

Näkemyksemme mukaan ruokapalveluja tuottavilla kuntien sidosyksiköillä on tiedossa kyseisen sidosyksikön velvoitteet ruokapalvelujen tuottamisesta normaaliolojen lisäksi häiriötilanteissa ja

poikkeusoloissa. Poikkeusoloista on kokemuksia lähivuosilta. Tietoisuutta on syytä ylläpitää ja vahvistaa sen perusteella, mitä lausunnolla olevan esityksen nykytilan kuvauksessa kerrotaan kuntien nykytilanteesta.

Pidämme tärkeänä, että yhtiölainsäädäntöä tarkistettaisiin vastaamaan julkisen sektorin velvoitteita. Julkisomisteisilla sidosyksiköillä on markkinaehtoista toimijaa laajemmat toimintamahdollisuudet. Kilpailutettu toimija tekee sen, mitä on sopimuksessa todettu.

On myös syytä mainita, että kunta vastaa palvelujen toteuttamisesta, vaikka kunnan kilpailuttama palvelujen tuottaja lopettaisi toimintansa. Sidosyksiköiden toiminta on riskittömämpää, koska kunnan ei tarvitse kilpailuttaa siltä hankkimiaan palveluja.

Lisäksi lakiesityksessä olisi tarpeen mainita, että työnantajalla on velvollisuudet huolehtia turvallisista työoloista normaaliolojen lisäksi myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Tällä hetkellä säädökset eivät edistä tarpeeksi hyvin henkilöstön edustajien osallistumismahdollisuuksien huomioimista kunnissa. Siksi on tarpeen tarkistaa kuntalakia myös siten, että se varmistaa henkilöstön edustuksen kuntien demokraattisesti valittujen päättäjien toimitelmissä.

Varsinaisten henkilöstöasioiden käsittelyä ja henkilöstöpolitiikan toteuttamista vahvistaa kunnan- tai kaupunginhallituksen alainen henkilöstöjaosto, jossa henkilöstöjärjestöjen edustajilla on puhe- ja läsnäolo-oikeus. Jaosto kehittää henkilöstöhallintoa ja vaikuttaa aktiivisesti ajankohtaisiin, henkilöstöä koskeviin asioihin.

Henkilöstönäkökulmia tarvitaan myös muissa toimitelmissä, jonka vuoksi henkilöstön edustajien on hyvä olla mukana laajemmin kuntien päätöksenteossa. Siitä on hyviä kokemuksia eri kunnista.

Värmälä Johanna
Julkisen alan unioni JAU ry (JHL)